

▲ พุ่มไม้คุ่มมะสะสะสีเขียวอ่อนปกคลุมพื้นที่เขา Odaigahara ในจังหวัดนารา ตั้งแต่ตีนเขาถึงยอดเขา

▲ ใบสีเขียวเข้มสดของไม้สะสะตัดกับสีเหลืองแดงของเครื่องรางอย่างดี

▲ กิ่งไม้สะสะที่ถูกนำมาประดับเครื่องรางของขลังในเทศกาลโทกะเอบิสู

“ไผ่สะสะ”

กัญญา มัทซึโอะ

ไม้สารพัดประโยชน์

เช่นเดียวกับ ทุกๆ ปีที่ญี่ปุ่นเริ่มปีใหม่ด้วยเทศกาลมงคัล ถีอฤกษ์ถีอยามนานาประเภทนับตั้งแต่การนมัสการเทพเจ้าครั้งแรกประจำปี (ฮัทสึโมเดะ) การละเล่นไฟคารุตะ การออกอวยพรปีใหม่ซึ่งกันและกันระหว่างพนักงานบริษัทต่างๆ ที่มีธุรกิจเกี่ยวพันกัน จนกระทั่งมาจบที่เทศกาล “โทกะ เอบิสู” จากราววันที่ 9-11 มกราคม “โทกะ เอบิสู” เป็นเทศกาลขอพรของพ่อค้าแม่ค้าโดยเฉพาะในภูมิภาคคันไซที่ศาลชินโตซึ่งบูชาเทพเจ้าเอบิสู ด้วยการ

หาซื้อ “พูกุสะสะ” หรือ “กิ่งไม้สะสะนำโชค” ประดับ ประดาด้วยเครื่องรางของมงคัล เช่น คราด (คุ่มะเดะ) เหยี่ยวทองโบราณ (โคะบัง) ปลากระพง (โท) เป็นต้น ช่วงนี้จึงเป็นช่วงที่พ่อค้าแม่ค้าแต่งตัวหรูหราเมื่อถือกิ่งสะสะแห่งๆ ของปีที่แล้วพากันมุ่งหน้าไปที่ศาล และออกมาพร้อมกับกิ่งสดใหม่เขียวขจีของปีใหม่นำไปประดับตามห้างร้านของตน

“สะสะ” เป็นไผ่พันธุ์หนึ่งที่ส่วนใหญ่มักมีลำต้นเดี่ยวราวข้อเท้าหรือบันเอดูใหญ่ จัดอยู่ในพืชกลุ่มข้าว หยั่งรากไปทั่วพื้น

▲ คิษยานุศิษย์ของศาล Horikawa Ebisu กำลังช่วยกันจัด และขายกิ่งไม้ในเทศกาลโทกะเอบิสึ

▲ ลำต้นเตี้ยๆ ราวไม่ถึงบันเอนผู้ใหญ่ของคุมะสะสะที่ปกคลุมขุนเขา Odaigahara

▲ คุมะสะสะท่อนทนนหนาว มีสีเหลืองสดตลอดปี

▲ พ่อค้าชาวเมืองโอซากาพากันมาหาซื้อกิ่งไม้ไปประดับเป็นเครื่องรางเรียกลูกค้า

ดิน และหากเติบโตคลุมพื้นที่เป็นดงกว้างก็จะเรียกกันว่า “ป่าไผ่สะสะฮารา” เมื่อเทียบกับไผ่ตะเกะที่มักจะสูงใหญ่กว่ามีต้นกำเนิดจากประเทศจีนแล้ว ในจำนวนไผ่สะสะ 1,250 ประเภททั่วโลกกว่า 662 ประเภทเป็นไผ่สะสะดั้งเดิม ของญี่ปุ่น สะสะที่เป็นที่รู้จัก และใช้ประโยชน์กันมากคือไผ่ “คุมะสะสะ” มีอายุยืนยาวได้กว่า 60-120 ปี และแม้จะถูกหิมะทับถมในฤดูหนาวก็ไม่แห้งหรือตาย มี “พลังชีวิต” สูงกว่าไม้ทั่วไปมาก

ชื่อ “**คุมะสะสะ**” แปลตรงตัวเป็นภาษาไทยได้ว่า “**ไผ่มี**” ว่ากันว่าก่อนจำศีล เจ้าหนีทั้งหลายจะพากันหาอาหารที่มีพลังงานสูงกินสะสมไว้ พร้อมหาลูกสนมัทสุยานิกินเพื่อปิดรูทวารไม่ให้ถ่ายออก และกินไผ่สะสะตามเข้าไปจำนวนมากด้วย เนื่องจากไผ่สะสะมีคุณสมบัติในการฆ่าเชื้อแบคทีเรียในลำไส้ ดังนั้น ระหว่างจำศีลเกือบสามเดือนเต็ม เจ้าหนีทั้งหลายจึงไม่ต้องถ่าย ไม่ต้องบั้นปวนท้องไส้ ไม่ต้องออกมาหาอาหารได้ ผู้รู้อธิบายว่าสัตว์ในตระกูลแมวมีสัญชาตญาณพิเศษรู้ว่าพืชหญ้าใดสามารถรักษาอาการป่วยของตนได้ เช่น เวลาที่พวกมันแผลอกกินปลาปักเป้าพิษเข้าไป มันก็จะหาไผ่คุมะสะสะกินล้างพิษ คนโบราณได้เรียนรู้คุณค่าของคุมะสะสะจากสัตว์ป่าเหล่านี้ เช่น คนเลี้ยงไก่มักจะเอาไผ่ที่ดู

ซีมมีอาการป่วยไปปล่อยในดงไผ่สะสะ หลังไผ่จิกใบไผ่กินสักพักก็จะแข็งแรง ออกไข่ให้เหมือนเดิม และว่ากันว่าเหตุที่มูลของหมีแพนด้าที่กินไผ่ไม่มีกลิ่นเหม็นก็เพราะว่า ในไผ่สะสะมีคลอโรฟีลลิต และกำจัดกลิ่นเหม็นได้

นับแต่โบราณกาลมาแล้วที่คนญี่ปุ่นเชื่อกันว่าไผ่สะสะมี “พลังชีวิต” ด้วยรากใต้ดินที่แข็งแรง กำลังการแพร่พันธุ์ที่รวดเร็ว และทนทานทั้งต่อแดดต่อลม และต่อความหนาวเย็น ไผ่สะสะจึงถูกนำมาใช้กับพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับเทพเจ้า ไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องประดับคะโตะมัทสุในปีใหม่ กิ่งฟูกุสะสะขอพรจากเทพเจ้าในเทศกาลโทกะเอบิสึ กิ่งไผ่แขวนกระดาดขันทองสำหรับขอพรในคืนวันทานาบาตะในฤดูร้อน แม้ในชีวิตประจำวันของผู้คนก็มักพบอะไรที่เกี่ยวกับไผ่สะสะอยู่เป็นประจำ ตั้งแต่ขนมสะสะดงโกะ กลมๆ สีขาวที่ห่อด้วยใบสะสะเขียวสด ลูกชิ้นบั้งสะสะคามาโอะโกะรูปใบสะสะจากเมืองเซนได เป็นต้น

ที่ๆ จะพบไผ่สะสะได้ เช่น ตามถนนบนป่าเขาทั่วไปนับตั้งแต่ฮอกไกโดยันคิวชู สวนญี่ปุ่น ตามวัดวาอารามหรือศาลชินโตทั่วไป